

**Wojewódzki Urząd Statystyczny
w Wałbrzychu**

**Ludność
Miasta
Świdnicy**

**Wałbrzych
1990**

Autor: Grażyna DEC

Projekt okładki: Krzysztof JĘDRZEJCZAK

ZWS.Zam.667/90-100

Ludność Miasta Świdnicy

Publikacja obejmuje informacje dotyczące stanu, struktury oraz ruchu naturalnego i wdrożkowego ludności Świdnicy w latach 1945-1989. Zjawiska demograficzne zaprezentowano w formie tekstowo-tabelarycznej i graficznej.

W zależności od dostępności danych do omówienia poszczególnych zagadnień zastosowano zmienną retrospekcję.

Ze względu na charakter publikacji pominięto w niej wyjaśnienia metodologiczne.

Autorka opracowania pragnie podziękować Towarzystwu Regionalnemu Ziemi Świdnickiej za udostępnienie informacji dotyczących rozwoju Świdnicy.

Zofia Hnatuk

Dyrektor

Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego
w Wałbrzychu

Wałbrzych, październik 1990 r.

K A L E N D A R I U M

- 9 V 1945 - wyswolenie Świdnicy
- 22 VII 1945 - zawarto pierwszy związek małżeński
- 22 VIII 1945 - urodziło się pierwsze polskie dziecko
- 14-16 II 1946 - przeprowadzono spis ludności
- 31 XII 1948 - w mieście działało 37 zakładów przemysłowych, które zatrudniały 5149 osób
- 31 XII 1954 - włączono do Świdnicy wieś Kraszowice
- 31 XII 1960 - Spółdzielnia Mieszkaniowa oddała do użytku pierwszy blok nowego osiedla
- 1 II 1967 - dla dzieci z Osiedla Młodych otworzono nową i obszerną szkołę podstawową
- 1 X 1971 - uruchomienie studiów na wydziale elektrycznym i mechanicznym filii Politechniki Wrocławskiej
- 31 XII 1974 - ludność Świdnicy przekroczyła 50000 osób
- 1 VI 1975 - reforma administracyjna kraju - Świdnica weszła w skład nowo utworzonego województwa wrocławskiego
- 19 XII 1975 - oddano do użytku pierwszy w województwie oddział intensywnej terapii
- 6 II 1978 - przystąpiono do prac przygotowawczych do budowy drugiego osiedla mieszkaniowego "Zaręcze"
- 4 I 1979 - uruchomiono punkt konsultacyjny Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu
- 19 IX 1980 - świdniczanin A. Garetka na mistrzostwach w akrobatyce został mistrzem świata
- 11 IV 1983 - mieszkańcy Świdnicy otrzymali największą i najładniejszą w województwie bibliotekę publiczną
- 21 I 1986 - w najstarszym osiedlu mieszkaniowym oddano do użytku nowoczesną przychodnię lekarską liczącą 30 gabinetów specjalistycznych
- 10 IX 1986 - rozpoczęto budowę trzeciego już osiedla, które w przyszłości na pomieści 30000 mieszkańców.

STAN I STRUKTURA LUDNOŚCI

Świdnica została wyzwolona 9 maja 1945 r. przez wojska radzieckie, które wkroczywszy zostały miasto nie zniszczone i zamieszkałe przez ludność niemiecką.

W tym czasie bardzo ważnym problemem było przywrócenie miastu polskiego charakteru, a więc wysiedlenie ludności niemieckiej na ludność polską. Ponieważ w 1939 r. w Świdnicy mieszkali 39052 osoby, więc nie zniszczone miasto mogło przyjąć przynajmniej kilkanaście tysięcy Polaków.

W początkowym okresie sytuacja prawna Niemców na terenie Ziemi Odzyskanych nie była wyjątkowo. Przez kilka miesięcy tu żyli i pracowali.

Planowa akcja wysiedlenia Niemców z miasta rozpoczęła się w maju 1945 r. Pierwsze transporty ludności niemieckiej ze Świdnicy kierowano do Dzierżoniowa, skąd wysłano je do strefy angielskiej. Jak podaje Rocznik Świdnicki 1974 tempo akcji wysiedlenczej było bardzo duże. Dowodzą tego poniższe dane:

Tabl. 1. Wysiedlanie ludności niemieckiej w maju 1945 r.

DZIEŃ	Mężczyźni	Kobiety	Dzieci	Razem
6 V 1945	321	802	433	1556
7 V 1945	272	761	500	1533
8 V 1945	326	821	406	1553
9 V 1945	366	741	458	1565
10 V 1945	322	777	439	1538
11 V 1945	291	834	420	1545
12 V 1945	335	783	453	1571
13 V 1945	288	784	481	1553
14 V 1945	315	776	456	1547
15 V 1945	326	788	433	1547
16 V 1945	334	765	460	1559
Razem	3496	8632	4939	17067

Kolejny etap wysiedlania Niemców, to okres od września do grudnia 1946 r. i sierpnia 1947 r.

Po zakończeniu akcji przesiedlenczej w mieście pozostało niespełna 2000 Niemców. Jeszcze do 1950 r. występowały sporadyczne, indywidualne wyjazdy Niemców do różnych stref okupacyjnych.

W 1945 r. państwo polskie podjęło akcję zasiedlania Ziemi Zachodnich i Północnych. Do Świdnicy zaczęła napływać ludność repatriowana z przesiedlonych przez ZSRR byłych ziem polskich oraz ludność województw centralnych, którą dla odróżnienia nazywano przesiedlenczą.

Osiedlanie się na Ziemiach Zachodnich w 1945 roku miało charakter żywiłkowy. Pierwszymi osadnikami byli Polacy wracający z obozów i przymusowych robót. Dopiero jesienią 1945 roku Państwowy Urząd Repatriacyjny rozpoczął planową akcję osiedleńczą. Jak przedstawiało się tempo wzrostu liczby osadników w Świdnicy ilustrują dane opublikowane we wspomnianym wcześniej Roczniku Świdnickim.

Tabl. 2. Napływ ludności polskiej do Świdnicy

OKRES		Liczba ludności
25 V -	30 VI 1945	3206
1 VII -	16 VIII 1945	5104
17 VIII -	31 VIII 1945	6756
1 IX -	15 IX 1945	8480
16 IX -	30 IX 1945	9692
1 X -	15 X 1945	10756
16 X -	31 X 1945	9081
1 XI -	15 XI 1945	9716
16 XII -	30 XII 1945	10218
do	30 I 1946	11207

Mimo trudności komunikacyjnych oraz utrzymującej się niebezpiecznej sytuacji, Polacy masowo napływali do Świdnicy w poszukiwaniu mieszkania i pracy. Już w 1946 roku liczba zamieszkałych tu Polaków podwoiła się i wynosiła 29566 osób. Wśród przybyłych do Świdnicy w latach 1945 - 1950 ludności polskiej największy udział mieli osadnicy z ZSR /23,5 %/ oraz z województw: krakowskiego /17,2 %/, poznańskiego /8,5 %/, warszawskiego i kieleckiego /po 6,5 %/.

W 1950 roku w mieście mieszkało już 27805 osób, co stanowiło 69,8 % stanu z 1939 r. Była to ludność bardzo zróżnicowana pod względem narodowościowym, kulturowym, wyznaniowym i terytorialnym. Z czasem różnice te uległy zatarcu i powstała zupełnie nowa społeczność. Wśród mieszkańców tego miasta żyją ludzie, którzy przeszli szlaki bojowe w szeregach zwycięskich armii i rozpoczęli tu pionierską pracę.

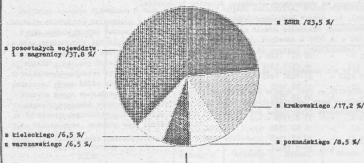
Potencjał ludnościowy Świdnicy po drugiej wojnie światowej kształtował się pod wpływem zachodzących w kraju zmian w strukturze społecznej i gospodarczej, z uwzględnieniem specyficznych warunków Ziemi Zachodnich. Na tempo wzrostu liczby ludności miały wpływ następujące czynniki:

- napływ repatriantów do kraju,
- zmiany poziomu natężenia rodności,
- wewnętrzne wędrówki ludności,
- dokonywane zmiany administracyjne /włączenie Kraszowic do Świdnicy w 1954 r./.

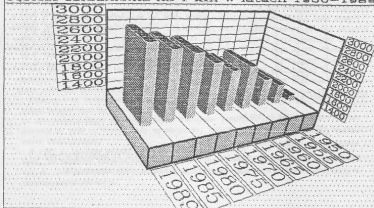
W okresie od 1946 do 1989 roku przybyło do Świdnicy 40976 mieszkańców.

Pochodzenie ludności przybyłej do Świdnicy

u lat 1945-1950.

Gęstość zaludnienia na 1 km² w latach 1950-1989

Tabl. 3. Ludność - stan w dniu 31 XII

LATA	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Na 1 km ²	Kobiety na 100 mężczyzn
1946 ^{a/}	21448	.	.	1072	.
1947	.	.	.	.	.
1948	.	.	.	.	.
1949	.	.	.	.	.
1950	27805	13690	14115	1350	103
1951	28672	13534	15138	1436	111
1952	30675	15165	15510	1534	103
1953	31642	15704	15938	1582	101
1954	32135	15818	16317	1607	103
1955	33597	16562	17035	1680	103
1956	33252	16097	17155	1663	107
1957	33993	16636	17357	1700	104
1958	35291	17393	17898	1765	103
1959	36581	18092	18489	1829	102
1960	39100	18800	20300	1846	108
1961	40673	19947	20926	2045	105
1962	41500	20800	21300	2074	105
1963	43100	21000	22100	2105	105
1964	44100	21500	22600	2205	105
1965	45000	22000	23000	2251	105
1966	46000	22400	23600	2250	106
1967	46700	22700	24000	2208	106
1968	46400	22400	24000	2191	107
1969	47000	22700	24300	2238	107
1970	47645	22912	24733	2251	108
1971	48248	23148	25100	2298	109
1972	48980	23508	25472	2314	108
1973	49360	23696	25664	2350	108
1974	50100	.	.	.	.
1975	51571	24729	26842	2388	109
1976	52913	25334	27579	2495	109
1977	54292	25978	28314	2561	109
1978	54865	26139	28726	2540	110
1979	55703	26523	29180	2579	110
1980	56892	27168	29724	2634	109

a/ stan w dniu 14 II

LATA	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Na 1 km ²	Kobiety na 100 mężczyzn
1981	57807	27704	30103	2676	108
1982	58614	28058	30556	2664	109
1983	59449	28323	31126	2702	110
1984	60314	28710	31604	2742	110
1985	60924	29046	31878	2769	110
1986	61398	29259	32139	2791	110
1987	61890	29504	32386	2813	110
1988	61763	29339	32424	2807	111
1989	62424	29670	32754	2972	110

W kolejnych latach liczba ta przeważnie wzrastała, wyjątek stanowią lata: 1956 /ubyło 345 osób/, 1968 /ubyło 300 osób/ i 1988 /ubyło 127 osób/.

W latach 1945 - 1950 wzrost liczby ludności powodowany był akcją osiedleńczą. Głównym czynnikiem wpływającym na liczbę mieszkańców po 1950 roku była dynamika przyrostu naturalnego, który w latach 1950 - 1958 osiągnął najwyższy poziom /ponad 26 %/.

Gęstość zaludnienia w Świdnicy jest duża i stała warstwą. W latach 1950 - 1989 wskaźnik ten zwiększył się z 1350 do 2972 osoby na km². W województwie wrocławskim Świdnica jest jednym z najbardziej zaludnionych miast.

Liczba kobiet na 100 mężczyzn w całym badanym okresie utrzymywała się na poziomie powyżej 100. W latach 40-tych i 50-tych wskaźnik ten był stosunkowo niski - około 103.

W okresie trwania akcji osiedleńczej na Ziemiach Zachodnich pierwsi przyjeżdżali mężczyźni, dopiero po otrzymaniu pracy i mieszkania przywozili swoje żony i dzieci.

Od 1960 roku udział kobiet w ogólnej liczbie ludności znacznie wzrasta. W porównaniu z danymi dotyczącymi całego kraju i regionu Dolnego Śląska przedstawia się następująco:

Tabl. 4. Współczynnik feminizacji

LATA	Liczba kobiet na 100 mężczyzn		
	Świdnica	Dolny Śląsk	Polska
1950	103	108	110
1960	108	106	107
1970	108	105	106

Podział ludności według płci wykazuje w krajach europejskich przewagę kobiet, która zwiększyła się w wyniku obu wojen światowych. W Polsce po II wojnie światowej na 100 mężczyzn przypadło aż 168 kobiet /1946 r./. Upływ czasu zagościł te różnice i np. w 1970 roku w Polsce na 100 mężczyzn przypadło już tylko 106 kobiet. W Świdnicy relacje te mają wzrostowe tendencje.

Wieloletnie materiały statystyczne przedstawione w tablicach pozwalają zaobserwować prawidłowości, których znajomość jest niezbędna przy wszelkich szacunkach i planowaniach. Wśród znanych dziś prawidłowości można wymienić występującą przewagę liczebną urodzeń chłopców nad dziewczętami /na 1000 urodzeń żywych w Polsce przypada 517 chłopców/. We wszystkich grupach wiekowych występuje wyższe natężenie zgonów wśród mężczyzn niż kobiet.

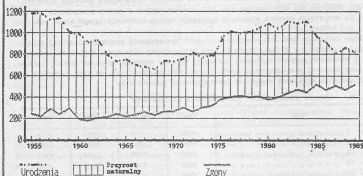
Wynikiem działania tych dwu prawidłowości jest występowanie przewagi liczebnej płci męskiej w grupie 0 - 39 lat. Około 40 roku życia liczby mężczyzn i kobiet wyrównują się. W starszych grupach wiekowych występuje wyraźna przewaga liczebna kobiet, rosnąca coraz bardziej w starszych grupach. Należy również odnotować, że wiek zrównania się liczebnego kolejnych roczników systematycznie podnosi się.

Tabl. 5. Ludność według wieku /na podstawie wyników NEF/

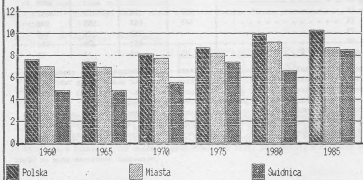
WIEK	1960	1970	1978	1988
0 - 4	4906	3318	4827	4572
5 - 9	5181	3953	3987	5412
10 - 14	4006	5102	3622	5354
15 - 19	2838	6301	5042	4596
20 - 24	2856	4377	5481	3533
25 - 29	3747	2882	5888	4517
30 - 34	4039	3759	4199	5964
35 - 39	3443	3893	3219	6309
40 - 44	1768	3948	3844	4336
45 - 49	1692	3312	3804	3141
50 - 54	1389	1656	3609	3555
55 - 59	1113	1555	2497	3453
60 - 64	841	1369	1257	3062
65 - 69	509	939	1259	1992
70 - 74	625	643	955	914
75 - 79	"	355	576	749
ponad 80	"	257	428	664
wiek nie ustalony	25	26	10	55

Dane zawarte w tablicy umożliwiają wydzielenie z ogółu ludności grupy młodzieży, tj. ludności w wieku 0 - 29 lat. W badanym okresie wyraźnie zaznacza się tendencja spadkowa liczebności młodzieży, a wzrostowa grup starszych. Podobnie jak w całym kraju, tak i w Świdnicy następuje powolne starzenie się społeczeństwa. Od 1960 roku do 1988 roku na skutek zmniejszania się wskaźnika urodzeń oraz przechodzenia roczników wtu demograficznego do grupy średniej /od 30 - 64 roku życia/, udział młodzieży spadł o 15,0 %, natomiast wzrósł udział ludności w wieku 30 - 64 lata o 11,0 %, a w wieku powyżej 65 lat o 4,0 %.

Ruch naturalny ludności.

Zgony na 1000 mieszkańców.

Tabl. 6. Struktura wieku ludności

LATA	Zrodzeń 0-29 lat		Ludność w wieku 30-64		Ludność powyżej 65 lat	
	w liczbach	w %	w liczbach	w %	w liczbach	w %
1960	23534	60,0	14385	37,0	1134	3,0
1970	25933	55,0	19492	41,0	2194	4,0
1978	28847	53,0	22429	41,0	3218	6,0
1988	27984	45,0	29820	48,0	4319	7,0

Najczęściej analizowanym podziałem ludności według wieku jest podział na grupy przedprodukcyjną /0-17 lat/, produkcyjną /18-59/ i poprodukcyjną /60 lat i więcej/.

Tabl. 7. Struktura ludności w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym

LATA	Wiek przed- produkcyjny	Wiek pro- dukcyjny	Wiek popro- dukcyjny
1970	34,0	58,5	7,5
1978	28,2	63,6	8,2
1988	29,4	58,6	12,0

RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Składnikami ruchu naturalnego ludności są: nowo zawarte małżeństwa, urodzenia i zgony.

W tabelicy 8 przedstawiono dane charakteryzujące kształtowanie się ruchu naturalnego ludności Świdnicy w latach 1955 - 1989. Ogólny przegląd liczb pozwala na określenie tendencji występujących w mieście.

Tabl. 8. Ruch naturalny ludności

LATA	Mał- żeń- stwa	Uro- dze- nia	Zgony		Przyrost natural- ny w liczbach bezwzględ- nych	Mał- żeń- stwa	Uro- dze- nia	Zgo- ny	Przy- rost natu- ralny
			ogó- łem	w tym nie- mło- dych					
na 1000 ludności									
1955	433	1180	245	.	935	12,8	35,1	7,2	27,8
1956	371	1183	217	79	966	11,1	35,5	6,5	29,1
1957	389	1117	287	138	830	11,6	33,4	8,6	24,4
1958	361	1141	239	104	902	10,4	33,0	6,9	25,6
1959	431	1001	294	121	707	11,7	27,3	8,0	19,2
1960	387	992	191	59	801	12,4	25,3	4,8	18,7
1961	430	905	175	40	730	10,5	22,1	4,2	17,8
1962	329	932	203	31	729	8,0	22,5	4,9	17,6
1963	291	795	213	34	582	6,9	18,8	5,0	13,8

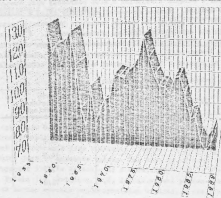
LATA	Mał- żeń- stwa	Uro- dze- nia	Zgony		Przyrost natural- ny w lic- bach bezwzględ- nych	Mał- żeń- stwa	Uro- dze- nia	Zgo- ny	Przy- rost natu- ralny
			ogó- łom	w tym nie- mow- ląt					
na 1000 ludności									
1964	403	732	240	61	492	9,3	16,8	5,5	11,1
1965	319	752	214	37	538	7,2	16,9	4,8	12,1
1966	365	695	235	33	460	7,9	15,0	5,1	9,9
1967	397	681	256	19	425	8,6	14,7	5,5	9,3
1968	403	653	226	26	427	8,7	14,2	4,9	9,2
1969	464	736	264	21	472	10,0	15,0	5,7	10,0
1970	473	733	262	26	471	9,9	15,4	5,5	9,9
1971	473	756	297	19	459	9,8	15,3	6,2	9,6
1972	506	812	265	14	547	10,3	16,7	5,4	11,2
1973	510	766	297	21	469	10,5	15,5	6,0	9,5
1974	"	"	"	"	"	"	"	"	"
1975	622	953	378	27	575	12,2	18,8	7,4	11,1
1976	573	1014	397	23	617	11,0	19,4	7,6	11,8
1977	537	994	411	28	583	10,0	18,6	7,7	10,7
1978	518	1006	398	22	608	9,4	18,3	7,2	11,0
1979	522	1050	403	16	647	9,4	18,9	7,3	11,7
1980	508	1083	374	15	709	9,0	19,2	6,6	12,6
1981	576	1038	398	15	640	9,9	18,0	6,9	11,0
1982	583	1105	433	20	672	10,0	19,0	7,4	11,5
1983	543	1090	467	13	623	9,0	18,4	7,9	10,5
1984	462	1105	444	20	661	7,7	18,4	7,4	11,0
1985	472	967	515	11	452	7,8	15,9	8,5	7,4
1986	395	905	467	19	438	6,5	14,8	7,6	7,1
1987	372	806	504	8	302	6,0	13,1	8,2	4,9
1988	396	862	471	16	391	6,4	13,8	7,6	6,3
1989	446	817	515	14	302	7,2	13,2	8,3	4,8

Liczba zawieranych małżeństw w ciągu roku w latach 1955 - 1961 utrzymywała się na wysokim i wyrównanym poziomie, tj. od 10,5 do 12,8 na 1000 mieszkańców.

Od 1962 roku liczba ta znacząco maleje. Wzrost współczynnika zauważa się dopiero w 1969 r., a w 1975 r. odnotowano ponownie bardzo wysoki jego poziom, tj. 12,2. Był to rok wysu matrymonialnego w całym kraju. Ponowny spadek występuje w latach 1983 - 1989, a w roku 1987 zaewidencjonowano najniższy w całym badanym okresie poziom, tj. 6 małżeństw na 1000 mieszkańców. Poziom ten umiejscowił Świdnicę na 23 miejscu wśród 31 miast województwa wałbrzyskiego.

W latach 1955 - 1989 urodziło się w Świdnicy 31357 niemowląt. Wskaźnik natężenia urodzeń w latach 1955 - 1968 zmalał z 35,5 do 14,2 urodzeń na 1000 mieszkańców, nato- miast od 1969 roku zaznaczył się stopniowy jego wzrost.

Małżeństwa na 1000 ludności

Liczba urodzeń na 1 zgon

W latach 1975 - 1984 notowano wysoki poziom urodzeń, średnio 18,6 na 1000 mieszkańców. W tych latach, w związku z wejściem w wiek rozrodczy wyżu demograficznego znacznie wzrosła liczba urodzeń. Wyższe wskaźniki wystąpiły tylko w latach powojennych. Sytuację tę tłumaczy fakt napływu na Ziemię Zachodnią przemieszczających się ludzi. Lata 1985 - 1989 cechują się znacznym obniżeniem poziomu urodzeń. W ostatnim, tj. 1989 roku, tylko 13,2 urodzeń przypada na 1000 mieszkańców. Przyczyną tego należy upatrywać w kształtowaniu się nowego modelu życia rodzinnego/dwa plus jeden/. Spadkowe tendencje urodzeń zauważane są również w innych miastach województwa wałbrzyskiego.

Tabl. 9. Miasta urodzeń na 1000 mieszkańców

LATA	Miasta województwa wałbrzyskiego	Świdnica
1978	18,3	18,3
1979	18,8	18,9
1987	14,0	13,1
1988	13,9	13,8
1989	12,8	13,1

Liczba zgonów rejestrowanych w urzędzie w ciągu roku w latach 1955 - 1959 kształtowała się średnio na poziomie 7,4 na 1000 mieszkańców. Od roku 1960 wskaźnik ten utrzymywał się na zdecydowanie niższym poziomie aż do 1970 roku. Przyczyną tego było znaczne polepszenie opieki zdrowotnej oraz fakt, że w strukturze mieszkańców Świdnicy duży udział mieli ludzie młodzi.

W latach siedemdziesiątych nastąpiło stopniowe starzenie się społeczeństwa, a więc i wzrost umieralności. Do roku 1989 średni wskaźnik zgonów kształtuje się powyżej 7, a w roku 1985 osiągnął poziom maksymalny, tj. 8,5. Na podkreślenie zasługuje fakt znacznego spadku umieralności niemowląt w przeliczeniu na 1000 urodzeń żywych. Rozpiętość poziomu wskaźnika zgonów niemowląt jest bardzo duża, od 9,9 w 1987 roku do 123,5 w roku 1957. W latach pięćdziesiątych umieralność tej grupy ludności utrzymywała się na bardzo wysokim poziomie - często ponad 100. Od roku 1960 następuje znaczący stały spadek tego wskaźnika, a w roku 1987 odnotowano najniższy jego poziom w całym 45-leciu, tj. 9,9. Umieralność ludności Świdnicy jest bardzo duża.

Z danych opublikowanych w "Wiadomościach Statystycznych nr 5" z maja 1982 roku wynika, że województwo wałbrzyskie, na równi z tarnowskim i kłodzko-jakim, cechuje największa umieralność kobiet, mężczyzn i dzieci z powodu chorób układu krążenia, a również innych schorzeń. A oto jak kształtuje się współczynnik umieralności w Świdnicy

i miastach województwa wałbrzyskiego.

Tabl. 10. Współczynnik umieralności

LATA	Miasta województwa wałbrzyskiego	Świdnica
1978	7,7	7,2
1979	7,9	7,3
1987	9,4	8,2
1988	9,4	7,6
1989	9,5	8,3

Różnica między liczbą urodzeń i liczbą zgonów stanowi przyrost naturalny. W Świdnicy podobnie jak w całym kraju - natężenie przyrostu naturalnego uległo stopniowemu obniżeniu. W badanym okresie współczynnik przyrostu zmniejszał się od 29,1 w roku 1956 do 4,8 w roku 1989. Jednak z porównania jego wielkości z danymi dotyczącymi miast całej Polski wynika, że w Świdnicy jest on znacznie wyższy. Tak więc np. w roku 1965 przyrost naturalny w miastach wynosił 11,7, w Polsce - 8, a w Świdnicy - 12,1; w roku 1972 odpowiednio: miasta 10,9, Polska 7,9, Świdnica 11,2. Jednak wysoki poziom przyrostu naturalnego spowodowany jest bardzo wysokim współczynnikiem urodzeń, a nie niskim wskaźnikiem umieralności.

Kierunki i nasilenie zmian zachodzących w strukturze ludności według źródeł utrzymania obrazują dane z lat spisów powszechnych.

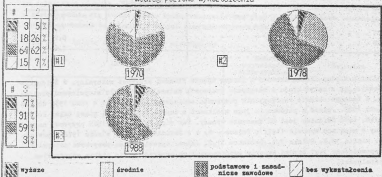
Tabl. 11. Struktura ludności według źródeł utrzymania

LATA	Ludność utrzymująca się		
	z pracy poza rolnictwem	z pracy w rolnictwie	ze źródeł niezarobkowych
	w odsetkach		
1950	92,3	1,6	6,1
1960	90,0	2,3	7,7
1970	86,3	3,0	10,7
1978	79,8	5,5	14,7
1988	72,8	5,2	22,0

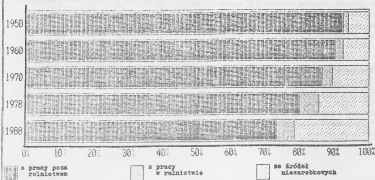
W badanym okresie zanotowano spadek udziału ludności utrzymującej się z pracy poza rolnictwem, przy jednoczesnym wzroście udziału ludności utrzymującej się z pracy w rolnictwie i ze źródeł niezarobkowych. Kierunki zmian w strukturze źródeł utrzymania w Świdnicy nie były zgodne z ogólnymi tendencjami w kraju. Tak więc w miastach polskich maleł wskaźnik ludności utrzymującej się z pracy w rolnictwie, a w Świdnicy wskaźnik ten rósł. Największy wzrost udziału

Ludność w wieku 15 lat i więcej

według poziomu wykształcenia

Struktura ludności według źródeł utrzymania

zu ludności rolniczej zanotowano w latach siedemdziesiątych, kiedy to powstały w Świdnicy wojewódzkie związki organizacji rolniczych, np. Wojewódzki Związek Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych, Wojewódzki Związek Kółek i Organizacji Rolniczych, Wojewódzki Zakład Weterynarii, Wojewódzki Ośrodek Postępu Rolniczego, itp. Spadek wskaźnika udziału ludności utrzymującej się z pracy poza rolnictwem był wynikiem przechodzenia pracowników na renty i emerytury, co z kolei spowodowało bardzo duży wzrost grupy utrzymującej się ze środków nieszarobkowych.

Tabl. 12. Struktura ludności czynnej i biernej zawodowo

LATA	Czynni zawodowo			Bierni zawodowo		
	ogółem	poza rolnictwem	w rolnictwie	ogółem	posiadający wyłącznie nieszarobkowe środki utrzymania	utrzymywani
1970	50,1	48,6	1,5	49,9	6,7	43,2
1978	52,9	49,9	3,0	47,1	11,6	35,5
1988	47,2	44,3	2,9	52,8	17,5	35,3

Na 100 osób czynnych zawodowo przypadło biernych: w 1970 roku - 100, w 1978 roku - 89 i w 1988 roku - 112 osób. Trzeba jednak zaznaczyć, że udział utrzymywanych w ogólnej liczbie ludności maleje, a znaczny wzrost biernych zawodowo wynika ze wzrostu liczby ludności utrzymującej się z nieszarobkowego źródła utrzymania.

Wyniki spisów powszechnych w latach 1970, 1978 i 1988 wskazują na dynamiczny wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców Świdnicy.

Tabl. 13. Struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia

WYKSZTAŁCENIE	Lata		
	1970	1978	1988
Wyższe	2,9	5,1	7,2
Średnie	17,8	26,5	30,9
Zasadnicze zawodowe			24,9
Podstawowe	63,9	61,7	33,8
Pozostałe	15,4	6,7	3,2

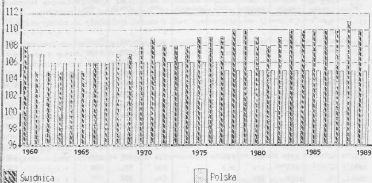
W badanym okresie zauważa się szybki wzrost udziału ludności o wykształceniu wyższym, średnim i zawodowym oraz znaczny spadek udziału ludności z wykształceniem podstawowym i niższym niż podstawowe. Spada również udział ludności bez wykształcenia, większość stanowią tu osoby w wieku podeszłym.

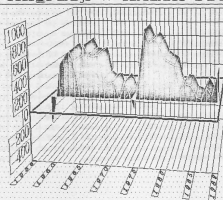
Tabl. 14. Ludność w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia

WYKSZTAŁCENIE WEDŁUG WIEKU	1970	1978	1988
Wyższe ogółem	1676	2157	3351
z tego w wieku:			
15 - 24	252	110	48
25 - 59	1327	1973	3104
60 lat i więcej	97	74	199
Średnie ogółem	5598	11131	14482
z tego w wieku:			
15 - 24	1436	2500	1708
25 - 59	3756	7996	11425
60 lat i więcej	406	635	1349
Zasadnicze zawodowe ogółem	7386	9830	11663
z tego w wieku:			
15 - 24	3603	3812	2056
25 - 59	3464	5710	8962
60 lat i więcej	319	308	645
Podstawowe ogółem	15181	16102	15829
z tego w wieku:			
15 - 24	4566	3788	4094
25 - 59	9482	10221	7448
60 lat i więcej	1133	2093	4287
Niepełne podstawowe ogółem	4613	2296	1096
z tego w wieku:			
15 - 24	740	234	154
25 - 59	2756	1073	251
60 lat i więcej	1117	989	691
Bez wykształcenia pobranego w szkole ogółem	597	409	244
z tego w wieku:			
15 - 24	5	4	10
25 - 59	127	66	45
60 lat i więcej	465	339	189
Wykształcenie nie ustalone ogółem	221	143	175
z tego w wieku:			
15 - 24	76	75	59
25 - 59	93	21	40
60 lat i więcej	52	47	76

Liczba kobiet na 100 mężczyzn w latach 1960-1989

Saldo migracji w latach 1956-1989

RUCH WĘDROWKOWY LUDNOŚCI

Problematyka migracji ludności była badana we wszystkich przeprowadzanych dotychczas powszechnych spisach ludności w Polsce. Fakt ten dowodzi dużej wagi problemu.

Przez pojęcie migracji należy rozumieć ruch ludności wynikający ze zmiany miejsca zamieszkania.

Zakres badań migracji ludności dokonywanych w ramach kolejnych spisów powszechnych jest dość zróżnicowany. W spisie 1950 roku postanowiono odtworzyć zmiany w rozmieszczeniu ludności Polski spowodowane drugą wojną światową. Zbierano więc informacje o miejscu ostatniego stałego zamieszkania w sierpniu 1939 roku. Podobne rozwiązanie metodologiczne zastosowano w spisie 1960 roku, stawiając pytanie o miejsce stałego zamieszkania w dniu 31 grudnia 1950 roku. W znacznie szerszej skali i w nieco innym ujęciu badano zjawisko migracji w spisach 1970, 1978, 1988.

Już wstępne zapoznanie się z danymi dotyczącymi napływu i odpływu ludności/tablica 15/ nasuwa wniosek, że ruchliwość przestrzenna ludności Świdnicy jest duża. Cechą charakterystyczną migracji w mieście jest ciągła zmiana jej natężenia. W latach 1945 - 1950 nastąpiły ruchy migracyjne na szeroką skalę. Zarejestrowano wówczas falę napływu i odpływu ludności była przede wszystkim konsekwencją drugiej wojny światowej i powojennych zmian granic państwa.

Tabl. 15. Migracja ludności

LATA	Napływ				Odpływ				Saldo migracji
	ogółem	z miast	z wsi	z zagranicy	ogółem	do miast	na wieś	za granicę	
1956	3131	2031	1027	73	3539 ^{a/}	1530	1252	139	-408
1957	3719	1710	1353	656	3730 ^{a/}	1464	995	1041	-101
1958	2965	1158	1455	352	2542 ^{a/}	1191	896	425	+422
1959	2787	1145	1405	237	2255 ^{a/}	1173	874	207	+532
1960	2509	.	.	609	1900	.	.	.	+609
1961	2304	.	.	469	1835	.	.	.	+469
1962	1903	1896	-	7	1851	1781	-	70	+52
1963	1882	759	1118	5	1199	618	534	47	+683
1964	1716	724	991	1	1163	651	418	94	+553
1965	1916	.	.	.	1377	.	.	.	+539
1966	1765	.	.	.	1200	.	.	.	+565
1967	1528	605	923	-	1286	722	564	-	+242
1968	1531	571	920	40	1340	742	598	-	+191
1969	1555	594	955	6	1365	688	641	36	+220
1970	1328	535	790	3	1350	735	529	86	-22
1971	1303	526	771	6	1083	623	456	4	+218
1972	1189	.	.	7	1266	.	.	7	+77

a/ z uwzględnieniem odpływu w nie znany kierunek.

/dok./

LATA	Napływ				Odpływ				Saldo migracji
	ogółem	z miast	z wsi	z zagranicy	ogółem	do miast	na wieś	za granicę	
1973	941	.	.	.	1090	.	.	86	-149
1974	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1975	1803 ^{a/}	695	1104	-	922	570	346	-	+881
1976	1811	728	1077	6	1086	638	425	23	+725
1977	1865	786	1076	3	1090	666	400	24	+775
1978	1873	777	1092	4	1183	715	447	21	+690
1979	1592	669	921	2	1060	676	372	12	+532
1980	1458 ^{a/}	634	821	-	978	563	395	-	+480
1981	1366	632	732	2	914	547	358	9	+452
1982	1077	487	590	-	942	543	399	-	+135
1983	1102	507	595	-	878	528	348	2	+224
1984	1024	455	566	3	820	463	357	-	+204
1985	819	382	437	-	748	449	299	-	+71
1986	803	386	417	-	767	504	263	-	+36
1987	868	379	489	-	678	414	264	-	+190
1988	762	299	463	-	680	380	298	2	+82
1989	1029	464	565	-	670	420	245	5	+359

a/ Z uwzględnieniem napływu z nie znanego kierunku.

Pala ta była związana z rozmieszczeniem ludności repatriowanej i z procesem zasiedlania Ziemi Zachodnich. Migracje w następnych czterdziestu latach mają inny charakter, ponieważ od 1951 roku, a więc w latach intensywnej industrializacji, główną przyczyną migracji była zmiana struktury gospodarczej kraju. W tych latach rozpoczął się masowy napływ ludności wiejskiej do uprzemysłowionego miasta. Od 1958 roku następuje spadek migracji ludności w Świdnicy, a następnie od 1965 roku ustabilizowanie się jej poziomu do 1978 roku, po którym ponownie znacznie się obniża.

W całym okresie powojennym dominującym kierunkiem migracji do miasta są ruchy wędrowsko-we w relacji wieś - miasto, ich udział w ogólnej liczbie przemieszczeń jest dość stały, utrzymuje się w granicach 52 %. Cechą charakterystyczną w strukturze ruchów migracyjnych jest mały udział przemieszczeń z miasta na wieś. W analizowanym okresie wyniósł on w Świdnicy średnio 35 % wszystkich wymeldowań.

W okresie 45-lecia w Świdnicy tylko trzy razy /1956, 1957, 1970, 1973/ wystąpiło ujemne saldo migracji. Oznacza to, że Świdnica jest miastem napływowym, chociaż w ostatnich latach dodatnie saldo migracji jest znacznie niższe.

Charakterystycznym zjawiskiem procesów ruchu wędrowskiego ludności Świdnicy /podobnie jak całego kraju/ jest malejąca tendencja jego natężenia zarówno po stronie napływu jak i odpływu. W wyrażeniu spadkowym w ostatnim dziesięcioleciu trendzie natężenia tych zjawisk stwierdza się znacznie głębszy spadek napływu niż odpływu. Powoduje to stale obniżanie się salda migracji.

Relację między saldem migracji a wielkością obrotu migracyjnego, tj. sumą napływu i odpływu wyraża współczynnik efektywności migracji. Jeżeli efektem ruchu migracyjnego jest przyrost ludności, przyjmuje on wartości dodatnie, przy ubytku wartości ujemne. Pozwalają one na określenie w sposób porównywalny natężenia ruchów.

Najwyższe współczynniki efektywności migracji wystąpiły w latach: 1963, 1975-1978 i w 1989 roku, natomiast najniższe dodatnie wartości współczynnika odnotowano w latach: 1962, 1985 i 1986. Niski poziom współczynnika jest dowodem nałej rozpiętości pomiędzy napływem i odpływem i pewnego domknięcia ruchów migracyjnych w obrębie miasta. W badanym okresie występują również ujemne wartości współczynników. Przyczyną ich jest silny odpływ nie uszczuplony napływem. Zjawisko to notowano w latach: 1956, 1957, 1970, 1973. W okresie tym w wyniku ruchów migracyjnych ułożyło ze Świdnicy 968 mieszkańców.

Efektywność migracji można rozpatrywać również w ujęciu przemieszczeń wewnętrznych i zagranicznych. Z uwagi na brak wiarygodnych danych o wyjazdach na stałe za granicę ograniczono badanie wymienionego wyżej wskaźnika do lat, w których przeprowadzono narodowe spisy powszechne. Kształtowanie się współczynnika efektywności migracji wewnętrznych i zagranicznych przedstawia tablica 16.

Tabl. 16. Migracje wewnętrzne i zagraniczne

LATA	Migracje wewnętrzne				Migracje zagraniczne			
	na- pływ	od- pływ	saldo	współczyn- nik efek- tywności na 1000 migrują- cych	na- pływ	od- pływ	saldo	współczyn- nik efek- tywności na 1000 migrują- cych
1970	1325	1264	+61	+23,6	3	86	-83	-932,6
1978	1869	1162	+707	+233,3	4	21	-17	-680,0
1988	762	678	+84	+58,3	-	2	-2	-1000,0

Jak łatwo zauważyć, ruch zagraniczny ludności Świdnicy ma zdecydowanie odpływowy charakter. Dodatnie saldo migracji ogólnej jest więc wynikiem dużego napływu do Świdnicy ludności z kraju.

BIBLIOGRAFIA

1. J. E. Holzer, PWN, Warszawa, 1989. Demografia.
2. E. Rosset, PWN, Warszawa, 1975, Demografia Polski.
3. S. Bronsztejn, Z. Hantuk, Ludność ziemi wałbrzyskiej 1945 - 1985, Wojewódzki Urząd Statystyczny Wałbrzych, 1985.
4. Z. Smoliński, J. Holzer, Problemy reprodukcji ludności Polski, Warszawa, 1968.
5. Migracja ludności, praca zbiorowa, Główny Urząd Statystyczny Warszawa, 1973.
6. Rach wdrózkowy ludności województwa wałbrzyskiego w latach 1968 - 1970, praca zbiorowa, Wojewódzki Urząd Statystyczny Wałbrzych, 1971.
7. Przegląd podstawowych informacji o ludności Polski, praca zbiorowa, Główny Urząd Statystyczny Warszawa, 1973.
8. D. Zielińska, Informacja statystyczna z zakresu ludności województwa wrocławskiego w latach 1965 - 1972, Warszawa, 1973.
9. Wiadomości statystyczne, 1982, nr 5, Główny Urząd Statystyczny Warszawa.
10. Kronika Świdnicy 1945 - 1975, praca zbiorowa, Towarzystwo Regionalne Ziemi Świdnickiej, Świdnica, 1976.
11. Rocznik Świdnicki 1976 - 1987, Towarzystwo Regionalne Ziemi Świdnickiej, Świdnica.
12. Wyniki narodowych spisów powszechnych.
13. Materiały statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Wałbrzychu.

Цена 5.000 руб